

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA
TARBIYALANUVCHILARGA SIFATLI TA'LIM TARBIYA BERISHDA
“ILK QADAM” DAVLAT O'QUV DASTURINING O'RNI**

Farg'ona viloyati Quva tumani

9-Son DMTT tarbiyachisi

Xolmatova Zulxumor Raxmatjon Qizi

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabga tayyorlashda davlat ta'lim standartlari va maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga qo'yilayotgan davlat talablari normalaridan kelib chiqib maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tashkil etilayotgan mashg'ulotlar jarayoni “Ilk Qadam” davlat o'quv dasturi asosida tahlil qilib berildi.

Аннотация: В статье анализируется процесс обучения, организованный в дошкольных образовательных организациях на основе государственных образовательных стандартов и государственных требований к детям дошкольного возраста при подготовке их к обучению в школе по государственной программе «Первая ступень».

Kalit so'zlar: Zamonaviy ta'lim dasturi, Texnologiya, Ilk Qadam, Kompetensiya, «Men» konsepsiyasi

Ключевые слова: Современная образовательная программа, Технология, Первый шаг, Компетенция, Концепция «Я»

Keywords: Modern educational program, Technology, First Step, Competence, "I" concept

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 29-dekabrdagi “2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi1, farmoni, O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi 2019-yil 10-maydagi PQ-4312/3106-sonli qarori PQ-2707-sonli qarori, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentyabrdagi “Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida” PF-5198-sonli Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7 fevraldagi «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar Strategiyasi to'g'risida»gi PF- 4947-son Farmoni, Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22 dekabrdagi “Maktabgacha ta'lim va tarbiya'ning Davlat standartini tasdiqlash to'g'risida” 802-sonli qarori va mavzuga bevosita bog'liq bo'lgan BMTning bolalar jamg'armasi YUNISEFning O'zbekistondagi vakolatxonasi texnik ko'magi yordamida yaratilgan

maktabgacha ta'lim muassasalarining "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi yuqoridagi so'zlar namunasidir.

Maktabgacha ta'lim tizimi — uzluksiz ta'limning boshlang'ich bo'g'ini sifatida bolalarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladigan eng muhim bosqichdir. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida sifatli ta'lim-tarbiya jarayonini yo'lga qo'yishda **"Ilk qadam"** davlat o'quv dasturi asosiy metodik va konseptual yo'nalish sifatida xizmat qilmoqda. Mazkur dastur nafaqat pedagoglar faoliyatini tartibga soluvchi me'yoriy-huquqiy hujjat, balki bola rivojlanishini kompleks boshqaruvchi zamonaviy pedagogik tizimdir.

Shu maqsadda maktabgacha ta'lim tashkilotiga "Ilk Qadam" Davlat o'quv dasturi joriy etildi. Dasturning ahamiyati shundan iboratki, u o'z ichiga 3 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalarni qamrab olgan. Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda "Ilk Qadam" dasturining ahamiyati shundan iboratki, u bolada erkinlik hissining shakllanishida, o'z-o'ziga bo'lgan ishonch, mustaqil fikrlash, erkin ijod qila olish, vatanparvarlik, mehnatsevarlik, kattalarga bo'lgan hurmat kabi xislatlarni rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Ushbu dastur amaliyotda, Koreya texnologiyasi asosida andoza sifatida o'rganilib maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mashg'ulotlar jarayoniga tadbiq etildi va bugungi kun tarbiyachisiga ulkan mas'uliyat yuklaydi. Pedagoglarni malakasini oshirishda jahon andozalariga mos yangiliklarni o'z vaqtida o'zlashtirish va uni pedagogik jarayonda uzviy qo'llash "Ilk Qadam" dasturining asosiy negizi hisoblanadi.

"Ilk qadam" dasturining maqsadi va vazifalari

- ✚ Bola shaxsini markazga qo'ygan holda tarbiyaviy jarayonni tashkil etish
- ✚ Bolalarda maktabga tayyorgarlik kompetensiyasini shakllantirish
- ✚ Bolani turli yo'nalishlarda rivojlantirish (nutq, savodxonlikka tayyorgarlik, muloqot, ijodkorlik, tafakkur, motorika)
- ✚ O'yin faoliyatini yetakchi metod sifatida qo'llash
- ✚ Milliy qadriyatlar asosida ma'naviy-axloqiy fazilatlarni tarbiyalash
- ✚ Oilaviy va ijtimoiy muhit bilan integratsiyalashgan pedagogik jarayonni yaratish

Bolaning dunyoqarashini shakllantirish uchun muhim omillardan biri hisoblangan madaniy-tarixiy qadriyatlar: milliy va mintaqaviy an'analar bilan reja asosida olib borishni tashkillashtirish, shuningdek, axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali qo'shni viloyatlarni madaniy meroslari aks ettiruvchi audio-vediolalar bilan tanishtirib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu orqali tarbiyalanuvchi bola milliy qadriyatlar, tarixni anglash, tarixdan g'ururlanish kabi tuyg'ularga ega bo'ladi.

Ushbu dasturda maktabgacha yoshdagi bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlanishiga qo'yilgan Davlat talablari asosida hamda MTT davlat o'quv dasturiga muvofiq uning har

tomonlarni va barkamol rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish maqsad qilib olingan. O'quv-tarbiyaviy jarayonning maqsadi esa bolalarda umumiy asosiy kompetensiyalar va rivojlanish sohalari kompetensiyalarini shakllantirish uchun tegishli sharoitlar yaratishdan iboratdir.

Ushbu o'quv dasturi birinchi bobi umumiy qoidalar sanalib, birinchi bandida, MTT o'quv dasturi meyyoriy-huquqiy hujjat sifatida O'zbekiston Respublikasi hududida joylashgan quyidagi ta'lim tashkilotlarida qo'llanilishi va ta'lim tashkilotlarida o'quv dasturlarini yaratish uchun majburiy hujjat ekanligi, ta'lim tashkilotining ishchi o'quv dasturi tashkilot pedagoglari tomonidan ota-onalarni jalb etgan holda tuzilishi va amaldagi qonunchilik tartibida tasdiqlanishi ko'rsatib o'tilgan. Ikkinchi badda MTTning maqsad va vazifalari haqida ma'lumotlar o'z aksini topgan.

O'quv dasturining ikkinchi bobi 5-banddan iborat bo'lib, MTT ta'lim jarayonining maqsad va tamoyillari aks etgan: MTT ta'lim jarayonining maqsadlari; MTTda ta'lim jarayonini tashkil qilish tamoyillari; Qo'shimcha ta'lim xizmatlarini tashkil qilish; Alohida ehtiyojga ega bo'lgan bolalar uchun mo'ljallangan ta'lim faoliyati; Ota-onalar bilan hamkorlik jarayonlarini qamrab olgan.

O'quv dasturining uchinchi bobi maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim berishda kompetensiyaviy yondashuv haqida fikrlar bildirilgan bo'lib, 2-bandni qamrab olgan:

I.Maktabgacha yoshdagi (6-7 yosh) bolaning umumiy muhim kompetensiyalari bunga: Kommunikativ kompetensiya; O'yin kompetensiyasi; Ijtimoiy kompetensiya; Bilish kompetensiyasi.

II.Bolaning rivojlanish sohalari kompetensiyalari ham o'z navbatida bir necha turlarga bo'linadi: "Jismoniy rivojlanish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish" sohasi kompetensiyalari; "Ijtimoiy-hissiy rivojlanish" sohasi kompetensiyalari; "Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari" sohasi kompetensiyalari; "Bilish jarayonining rivojlanishi" sohasi kompetensiyalari; "Ijodiy rivojlanish" sohasi kompetensiyalari.

To'rtinchi bobi o'quv-tarbiyaviy jarayon o'z ichiga olgan bo'lib, «O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yilgan davlat talablari» asosida amalga oshirilishi, o'quv-tarbiyaviy jarayonni rejalashtirish haqida fikrlar bayon etilgan.

Beshinchi bobi bolaning rivojlanish sohalari bo'yicha yutuqlari hisoblanadi. Bolaning rivojlanish xaritasi 3 dan 7 yoshgacha bo'lgan davrni o'z ichiga oladi, har bir bola uchun individual tarzda yiliga uch marta to'ldirilishi va 6-7 yoshli bolalarning maktabga tayyorlik xaritasi faqat maktabgacha ta'lim tashkilot bitiruvchilari uchungina to'ldiriladi.

Oltinchi bobi rivojlantiruvchi muhitni tashkil qilish hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishda bolalarning o'ziga xos

belgilarga ega bo'lgan yoshga doir xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olish muhim ahamiyat kasb etadi.

Yettinchi bobi Davlat o'quv dasturiga ilovalar ya'ni MTT ta'lim dasturini tuzish bo'yicha tavsiyalar iborat.

“Ilk qadam” dasturining ustunliklari

- ✚ Zamonaviy pedagogik talablarga mos
- ✚ Shaxsga yo'naltirilgan
- ✚ Hayotiy vaziyatlar va o'yinlar asosida o'rgatadi
- ✚ Tarbiyachi va ota-onalar hamkorligini mustahkamlaydi
- ✚ Inkluziv ta'lim tamoyillariga mos
- ✚ STEAM yondashuv elementlari mavjud
- ✚ Milliy qadriyatlar bilan uyg'un

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida qator islohotlar o'tkazilmoqda, ularning bari bolalar va pedagoglar manfaatlari yo'lida xizmat qilishiga, shuningdek maktabgacha ta'lim sifatini yaxshilashga qaratilgan.

Maktabgacha ta'lim sohasida yagona davlat siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish bilan bir qatorda, respublikamizda maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim tashkilotiga qamrab olishga hamda ta'lim jarayoniga endi kirib kelayotgan kichik yoshli bolalarni har tomonlama qo'llab-quvvatlashdek ma'suliyatli vazifani belgilab berdi.

Bolalarning jamiyatga ijtimoiylashuvini kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilishi “Ilk Qadam” davlat o'quv dasturining zamonaviy jahon standartlari andozalari asosida yaratilganini ko'rsatib beradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim berishda kompetensiyaviy yondashuv o'sib borayotgan bola shaxsini hayotga tayyorlash, unda hayotiy muhim masalalarni hal qilish uchun zarur bo'lgan, axloqiy me'yor va qadriyatlarni o'zlashtirish, boshqa insonlar bilan muloqot qilish, «Men» obrazini qurish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat usullarini shakllantirishga tayyorgarlikni ko'zda tutadi.

Boshlang'ich muhim kompetensiyalar bolaning faoliyat va axloq sub'ekti sifatidagi yaxlit rivojlanishini talab etadi.

Kompetensiya bolaning bilim, ko'nikma, malaka, qobiliyat va qadriyatlari majmuidir. Boshlang'ich kompetensiyalar, rivojlanish sohasidan qat'i nazar, bola shaxsi shakllanishi uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarga kompetensiyaviy yondashuv, ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarida belgilab berilgan kichik va maktab yoshigacha bo'lgan bolalarni besh yo'nalishda rivojlantirib, bolani

kompetensiyaga ega bo'lgan holda 1-sinfga chiqishidagi motivatsion vazifalarni hamda “Ilk Qadam” davlat o'quv dasturi vazifalarni to'laqonli bajarilishini ko'zlaydi.

Istiqbolda belgilanayotgan bunday ulkan vazifalarning amalga oshirilishi soha mutaxassislarini, sohaga oid me'yoriy huquqiy hujjatlarni hamda maktabgacha ta'lim pedagogikasini puxta o'zlashtirib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'lim-tarbiya jarayoniga keng tatbiq etishlari uchun barcha shart-sharoitlarni yaratib bermoqda.

Bundan tashqari texnikum va pedagogika kollej o'quvchilarini, maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining pedagogik mahoratini oshirish borasida o'tkazilayotgan amaliy seminar-treninglarning asosiy maqsadi "Ilk Qadam" davlat o'quv dasturi doirasida bolalarga bilim berishda bolalar xonalarning hatto kichik detallarigacha qulay dizayni bilan jihozlashni, ular uchun boy adabiyotlar va rivojlantiruvchi o'yinlardan to'g'ri va unumli foydalanish usullarini o'rgatishdir.

Bu esa kelajagimiz davomchilari yosh avlodni, erta bolalikdan jamiyatda o'zini tutish va shaxsiy gigiena ko'nikmalarini tarbiya qilish kabi alohida jihatlarni o'zida tarkib toptirishga hamda maktabgacha ta'lim tizimi muvaffaqiyatining asosini tashkil etishga xizmat qiladi.

Xulosa o'rnida shuni alohida ta'kidlash lozimki, "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi maktabgacha ta'lim sifati va samaradorligini belgilovchi asosiy metodik hujjat bo'lib, bola shaxsini har tomonlama rivojlantirishga, uni maktabga tayyorlashga, pedagoglar faoliyatini tizimlashtirishga xizmat qiladi. Dastur MTTda sifatli ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etishda asosiy omil, ishonchli metodik poydevor va zamonaviy ta'lim talablariga javob beruvchi kompleks yondashuv hisoblanadi. Tizimdagi islohotlar samarasini sohaga tatbiq eta oladigan kadrlar tayyorlash maqsadida, malakali pedagog xodimlarning ilg'or usullar bilan mashg'ulot o'tishlari uchun ham alohida e'tibor qaratilib, "Ilk Qadam" davlat o'quv dasturini o'zlashtirish hamda bo'lajak tarbiyachilarning muntazam mahoratini oshirib borishlari uchun seminar-treninglar, qo'shimcha mashg'ulotlarning ham tashkil etilishi tom ma'noda sohani dunyo standartlari darajasiga olib chiqilishiga xizmat qilishi shubhasiz.

Foydalangan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi qonuni 2019 yil 16 dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining 2018-yil 18-iyundagi 1-mh-sonli "O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarini tasdiqlash haqida" buyrug'i.